

*Ігор Марчук*

## ОБРАЗ ВОЛИНСЬКОГО ПОВСТАНЦЯ НА МАТЕРІАЛАХ АРХІВНО-КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ

*Стаття присвячена аналізу інформаційного потенціалу архівно-кримінальних справ на репресованих у 40-50 рр. ХХ століття учасників Української повстанської армії на Волині. Вивчаючи цей специфічний комплекс джерел, ми отримуємо можливість створити узагальнюючий образ волинського повстанця та відтворити окремі епізоди бойового шляху підрозділів УПА.*

**Ключові слова:** Українська повстанська армія, вояк, архівно-кримінальна справа, Волинь, інформаційний потенціал.

**Ігор Марчук. Образ волинського повстанця на матеріалах архівно-кримінальних дел**

*Статья посвящена анализу информационного потенциала архивно-криминальных дел на репрессированных в 40-50 гг. ХХ века участников Украинской повстанческой армии на Волини. Изучая этот специфический комплекс источников, мы получаем возможность создать обобщенный образ волинского повстанца и восстановить отдельные эпизоды боевых действий подразделений УПА.*

**Ключевые слова:** Украинская повстанческая армия, солдат, архивно-криминальное дело, Волинь, информационный потенциал.

**Ihor Marchuk. Image of Volyn rebel in archival materials of criminal cases**

*This article is devoted to the analysis of information potential of archival- criminal cases of the repressed members of the Ukrainian Insurgent Army in Volyn in 40's-50's of the twentieth century. This particular set of sources makes it possible to create a generalized image of Volyn rebel and play some episodes of combat path of UPA units.*

**Key words:** Ukrainian Insurgent Army, a soldier, the archival criminal case, Volyn, the information potential.

Опрацюючи архівно-кримінальні справи на репресованих громадян України, досить часто натрапляєш на справи вояків Української повстанської армії, які за різних обставин були заарештовані чи захоплені у полон радянськими карально-репресивними органами та засуджені на різні терміни ув'язнення. Одразу потрібно зазначити, що такого роду джерела є досить інформативними, але й до певної міри суб'єктивними. Адже вояки УПА намагалися приховати від слідчих компрометуючу інформацію: про час вступу у лави армії, займану посаду, участь у боях з підрозділами НКВС, іноді називали вигадані псевдоніми, або навіть повністю змінювали біографічні дані, щоб не наражати на репресії свої родини. Звичайно, під час слідства був також присутній елемент фабрикування свідчень й з боку слідчих працівників НКВС та НКДБ, що довести сьогодні непросто. Окремі справи вражають шаблонністю написання протоколів, яких може бути всього один чи два на кілька аркушів. Цього було достатньо у період 1944-45 років для місцевих військових трибуналів чи «особливих нарад», щоб засуджувати полонених вояків УПА навіть до вищої міри покарання – розстрілу.

Архівно-кримінальні справи вже давно стали вагомим історичним джерелом при написанні розвідок, монографій, наукових статей про історію Української повстанської армії. Але як комплексне історичне джерело з цієї наукової проблематики їх до сьогодні так ніхто й не аналізував. У сучасній українській історіографії вдалося виявити тільки одну публікацію, яка безпосередньо стосується вивчення даної проблеми. Це стаття С. Стеценко та В. Ковальчука «Степан Коваль («Рубашенко») – командир загону УПА «Котловина» на Волині», написана на основі архівно-кримінальної справи Степана Йосиповича Ковалю, яка зберігається у фонді 6 Галузевого державного архіву Служби безпеки України [1, с. 41-47]. Та автори зупинилися на аналізі лише свідчень самого С. Ковалю, не співставляючи їх з іншими джерелами, які дійшли до нашого часу.

Також, потрібно зазначити, що фрагменти окремих архівно-кримінальних справ на командирів та рядових вояків УПА з Волині, опубліковано у 9-му та 15-му томах «Літопису УПА. Нової серії» [2, с. 109-136, с. 429-470; 3, с. 53-165, с. 569-695]. Це, зокрема, протоколи допитів Миколи Павловича-«Яворенка», Івана Павловича-Бабинця-«Тихого», Степана Ковалю-«Рубашенка», Юрія Стельмашука-«Рудого», Євгена Басюка-«Чорноморця» та інших.

На сьогодні нами проведено аналіз свідчень та біографічних даних 100 вояків і командирів УПА, які містяться у інформаційно-довідковій базі науково-редакційної групи «Реабілітовані історією. Рівненська область». Інформацію про цих осіб внесено у таблицю (див. додаток 1) по наступним пунктам:

1) ім'я, прізвище, по-батькові; 2) рік та місце народження; 3) псевдонім чи псевдоніми; 4) час служби; 5) підрозділ УПА, в якому служив; 6) займана посада.

Цікаво, що окремі вояки УПА із оприлюдненого списку, відбувши значені терміни ув'язнення та переживши розвал СРСР, діждалися проголошення незалежності України і навіть видали невеликими накладками власні мемуари. Це, зокрема, Степан Бакунець-«Грушка» [4], Михайло Панасюк-«Бурлаченко» [5], Євген Овсіюк-«Бравий» [6]. Як видно з біографічного нарису про С. Бакунця, написаного на основі його спогадів, він насправді є Олександром Шмалюхом, 1925 року народження і до лав УПА потрапив ще у січні 1943 року, як учасник першої сотні УПА Г. Перегійняка-«Коробки». Під час слідства він змінив свої прізвище та ім'я, невірно вказав рік народження та час вступу в УПА, уникав будь якої деталізації про свою участь у бойових діях. Спогади Євгена Овсіюка співпадають зі свідченнями, які містяться в його архівно-кримінальній справі.

Згідно зі спогадами колишнього повстанця Михайла Панасюка, він вигадав для слідчого версію про те, що протягом січня-грудня 1944 року перебував у відділі «Шугая», хоча насправді служив у зовсім інших підрозділах УПА ще з літа 1943 року [7, с. 212]. Отже, інформаційний потенціал архівно-кримінальних справ залежить від того наскільки широко захоплений вояк чи командир УПА розповів слідчим про свій бойовий шлях. Якщо розглянути архівно-кримінальну справу на командира групи УПА «Турів» Юрія Стельмащука-«Рудого», то видно, що він інформацію подає більш-менш об'єктивно і вона співпадає з іншими історичними джерелами.

Частина свідчень учасників УПА досить гарно ілюструє проведену у березні-квітні 1944 року мобілізацію до новоутворених сотень та куренів на південній Рівненщині та Кременеччині, подає псевдоніми керівників цих підрозділів, їхню чисельність та участь у окремих боях з підрозділами НКВС:

Наприклад Ступак Павло Єфремович свідчив, що потрапив у новий курінь, який створювали О. Поліщук-«Лихо» та командир «Яструб». У даний курінь входило 5 сотень: 1-шу очолив житель с. Тайкури Здолбунівського району, який мав псевдонім «Пальма», 2-гу – сотенний «Грім», 3-тю – житель с. Лідаво Огородник-«Хвиля». Інших командирів сотень Павло не знав. Зброї всі не отримали, її вистачило тільки на три сотні. Усім видали гвинтівки, командири мали автомати. Сотня «Грома» мала ще й 4 чеські кулемети. Весь курінь під командуванням «Яструба» базувався у Верхівському лісі, звідти він перейшов у Новомалинський ліс. 21 квітня «Яструб» перевів курінь у Бушанський ліс, о 2-ій годині дня всі відділи розташувались на відпочинок, а сотня «Грома» знаходилась на варті табору. Наступного дня вранці під тиском військ НКВС цей курінь відійшов до Гурбенського лісу, де скупчилися інші відділи УПА [8, арк. 6-9].

Інший вояк УПА з цього куреня Свіцений Володимир Антонович на допиті у 1947 році розповів, що у середині лютого 1944 року у село Греновщину ввечері прийшли повстанці «Грім» і «Веселий». Вони наказали Володимирі взяти на тиждень продуктів, білизну і приєднали до озброєної гвинтівками та ручним кулеметом групи, що нараховувала 20 чоловік. Вночі всі вирушили у Дерманський ліс, який знаходився на відстані 15 км від села Греновщина. На місце прийшли вранці, і Володимир побачив цілий табір УПА, розташований у землянках. Табір займав площу до кілометра у квадраті, і нараховувалось у ньому до 2000 вояків УПА. «Грім» і «Веселий» привели новозмобілізованих у одну з таких землянок, де вже перебувало 20 повстанців. Сама землянка була розрахована на перебування у ній 40-ка чоловік. Наступного дня командири вишикували відділ і розповіли про мету боротьби УПА. Після цього «Веселий» записав особові дані кожного вояка у зошит, а «Грім» повідомляв воякам їхні псевдоніми. Свіцений тепер став «Гамалією». Наступного дня відбулося остаточне формування сотні «Грома». Воякам роздали зброю і «Гамалія» отримав російську гвинтівку та 40 набоїв. Перебуваючи 10 днів у Дерманському лісі, сотня проходила вишкіл зі стрійової підготовки, зброєзнавства, польової служби. Далі «Грім» перевів відділ у Точивецький ліс (6-7 км від Дерманського лісу) і розташував його у будинку лісника, де продовжилось навчання. За свідченнями «Гамалії» сотня мала на озброєнні 1 міномет з 10-ма мінами, 9 ручних кулеметів, 9 автоматів ППШ, біля 80 гвинтівок. На гвинтівку видавалось по 30-40 набоїв, а на автоматита кулемети по два круглих диски. Пістолети були тільки у «Грома» і «Веселого» [9, арк. 72-75].

З наведених вище свідчень ми отримуємо інформацію про те, що весною 1944 року лави УПА на Волині активно зростали і створювалися нові підрозділи. Повстанці в основному на озброєнні мали гвинтівки, а командири автоматичну зброю та пістолети.

Як свідчить ще один архівний документ, 29 січня спецгрупа УНКВС Волинської області провела у селі Ботинь Теремнівського району операцію з метою виявлення місця переховування командира УПА П. Гудзоватого-«Василя». Був блокований один з хуторів, який складався з семи хат. Під час ретельного огляду в одній з хат був виявлений добре замаскований бункер, де переховувались два повстанці. Спроба їх захопити живцем не вдалася. Прочитуємо мовою оригіналу: «У результаті ретельної розробки був виявлений схрон, у якому переховувався референт по військовим справам крайового проводу «ОУН» Сходу, що мав псевдонім «Василь», який не бажаючи здаватись, застрелився і був

захоплений в полон... Паламарчук Іван Семенович на псевдо «Юсак»...також вилучено 1 автомат, 1 гвинтівку, 4 пістолети, 280 патронів, кавалерійське сідло, документи та листівки» [10, арк. 33]. Кримінальна справа проти вояка УПА І. Паламарчука-«Юсака» була розпочата тільки 13 березня 1946 року аж у Київській в'язниці, тобто з часу його затримання пройшло майже 1,5 місяця. Анкета «Юсака» свідчить, що це простий малограмотний селянин, який залишив у селі батьків, дружину Ганну та сина Устима 1936 року народження, певний час працював на цукровому заводі у Шпанові. Служив з 1935 по 37 рр. у Польській армії у якості їздового у місті Краків. Був призваний знову у 1939 році на польсько-німецький фронт. Після поразки Польщі повернувся додому [11, арк. 4-11].

«Юсак» на допитах підтвердив, що був затриманий зі зброєю в руках у селі Ботинь як охоронець командира УПА «Василя». Той будучи пораненим, застрелився, а він, не бажаючи покінчити життя самогубством, здався у полон. В УПА, за його словами, він потрапив ще 15 березня 1944 року, коли колону ново мобілізованих до лав Червоної Армії зупинили повстанці і відвели у ліс. Там він потрапив в один з повстанських підрозділів. А дещо згодом Паламарчук був переведений в особисту охорону двох командирів – «Василя» і «Верещаки». Як він казав слідчому: «Прибув в ліс до села Жильжа, де було біля 600 чоловік... Там потрапив у чоту «Петрика» і отримав німецьку гвинтівку, згодом десь через місяць його забрав «Василь» у свою охорону, яка нараховувала 20 чоловік... Був особистим ад'ютантом «Василя» і постійно їздив з ним, дивився за його конем» [11, арк. 41-47]. Останні два з половиною місяці вони перебували разом і постійно рейдували районами Рівненської області. Останній час в охорні П. Гудзоватого-«Василя» було 10 чоловік – «Мисливець», «Богдан», «Чорнота» (кулеметник), «Зелений», «Сват», «Орел», «Клим» та інші. Керівником почоту «Василя» був повстанець на псевдонім «Мисливець».

Досить інформаційно насиченою є архівно-кримінальна справа колишнього лейтенанта Червоної армії Василя Пчелянського-«Оси», який спочатку викладав топографію у підстаршинській школі групи УПА «Заграва», а потім опинився у складі спецгрупи, яка поборювала повстанців [12, арк. 40-51]. За його свідченнями, на початку 1944 року багатьох колишніх вояків червоноармійців переводили у групу УПА «Тютюнник», яка мала завдання опанувати Житомирщину та Київщину. Його ж з підстаршинської школи перекидають у загін «Жука», де він перебував до 22 квітня 1944 р. Коли загін вирушив у рейд, «Оса» перейшов у підпорядкування вишкільного референта групи «Тютюнник» капітана А. Балицького-«Польового» як інструктор. У кінці червня за наказом П. Гудзоватого «Осу» призначено у курінь «Левадного» як військового інструктора (перебував при сотні «Балтійця»).

Архівно-кримінальна справа на Володимира Потаповича Колесника, жителя села Яцулі Дубровицького району, свідчить, що цей молодий хлопець у грудні 1944 року повернувся з Донбасу у Дубровицький район і зустрівся з ад'ютантом полковника УПА «Шпака» на псевдонім «Сірко», який його забрав у ліс, де розташовувався загін повстанців під командуванням «Кармелюка». Місцевість у лісі називалась «Жуків острів» і була на відстані 2 км від села Трипутні. Там Володимиру видали обріз російської гвинтівки та 8 патронів і дали псевдонім «Явір». Загін «Кармелюка» нараховував 40 повстанців, озброєних 8-ма автоматами, 5-ма легкими кулеметами та німецькими і радянськими гвинтівками [13, арк. 9-11]. Згодом цей відділ УПА потрапив під чистку СБ і з нього залишилося в живих трохи більше десяти вояків, а майже всі командири, в тому числі і «Кармелюк», були страчені есбістами як агенти НКВС. Сам В. Колесник був захоплений у полон під час однієї з сутичок з підрозділом НКВС.

Серед них рядових вояків – 75 %, до керівного складу належали відповідно (від чотового командира до командира групи УПА) – 25 % (один командир групи УПА Ю. Стельмашук-«Рудий», працівники штабів груп УПА: В. Гаскевич-«Карий», С. Коваль-«Рубашенко», М. Павлович-«Яворенко», військовий капелан О. Гуменюк-«Орлик», два командири куренів С. Трофимчук-«Недоля» та О. Брись-«Остап», чотири заступники курінного – «Камінь», «Черкес», «Стодоля» та «Журливий», один інструктор підстаршинських шкіл «Оса» та інші). Опрацьовані матеріали дають певну картину про збірний образ вояків та командирів УПА на Волині.

Опрацьовані архівно-кримінальні справи на колишніх повстанців містять інформацію про вік та час вступу у лави УПА. Анкетні дані свідчать, що серед повстанців були чоловіки від 1905-го по 1928-ий роки народження. Тобто окремим воякам УПА під час служби у 1944 та 1945 роках було всього по 16 років.

Підрахунок показав, що серед заарештованих учасників УПА представлено наступні роки: 1905 – 1 %; 1906 – 2 %; 1908 – 2 %; 1909 – 4 %; 1910 – 2 %; 1911 – 1 %; 1912 – 3 %; 1913 – 1 %; 1914 – 5 %; 1915 – 2 %; 1916 – 6 %; 1917 – 1 %; 1918 – 2 %; 1919 – 3 %; 1920 – 8 %; 1921 – 10 %; 1922 – 5 %; 1923 – 16 %; 1924 – 8 %; 1925 – 3 %; 1926 – 7 %; 1927 – 5 %; 1928 – 2 %.

Відомий дослідник історії ОУН та УПА д. і. н. Іван Патриляк у монографії «Встань і борись! Слухай і вір...» проаналізував евіденційні картки штабу групи УПА «Богун», яка діяла на південній Волині, і аргументовано доводить, що найбільшу вікову категорію в УПА на Волині становила молодь

1916-1926 років народження[14, с. 263-265]. Це були повстанці, яким тоді виповнилося 18-28 років. За його оцінкою таких в УПА було 74, 48 %. Відповідно до анкетних даних з архівно-кримінальних справ цей відсоток становить 69 %, що різниться від даних І. Патриляка на 5, 48 %. Загалом, можна стверджувати, що кістяк УПА становили чоловіки 1916-1926 років народження. Найбільше в УПА за нашими даними були представлені 1920-1927 роки народження ( за І. Патриляком 1908-1926 роки народження). Не вдалося нам встановити учасників УПА 1907 року народження. У цитованій праці І. Патриляка таких серед загалу повстанців нараховується 14 %. Крім того, у інформаційній базі науково-редакційної групи «Реабілітовані історією. Рівненська область» є облікові картки на двох вояків УПА, які були 1928 року народження та проходили службу у 1945 році. Це свідчить про те, що на той рік мобілізаційний резерв УПА вже був вичерпаний і коли у 1944 році до її лав мобілізували хлопців 1926-27 років народження, то 1945 брали вже 1928 року народження.

З наведеної нижче таблиці отримуємо узагальнюючу інформацію про вояків УПА, які діяли на території трьох сучасних областей: Рівненської – 78 осіб, Волинської – 16 осіб, Тернопільської (Кременеччина) – 6 осіб. Серед них уродженців Волині – 95 %, а вихідців з інших регіонів України – 5% (за даними І. Патриляка – 78, 41 % і 21, 59 % відповідно). Таку розбіжність можна пояснити тим, що евіденційні картки містять інформацію тільки за 1943 рік, коли у лавах УПА перебувало багато колишніх військовополонених червоноармійців. У 1944 році багато з них дезертирувало, або перейшло на бік радянських карально-репресивних органів. У базі даних науково-редакційної групи «Реабілітовані історією. Рівненська область» міститься інформація за значно ширший період діяльності Української повстанської армії: 1943, 1944 та 1945 роки. Сучасний аналіз облікових карток свідчить, що кар'єра в УПА майже всіх уродженців не зі Західної України завершилась саме 1944 року.

Щодо псевдонімів повстанців, то бачимо серед них досить велике різноманіття, а походження деяких з них пояснити досить складно – «Башотин», «Могер» чи «Юсак». Псевдоніми чотирьох учасників УПА встановити не вдалося через відсутність цієї інформації в архівно-кримінальних справах або нерозбірливий почерк слідчих, які писали протоколи допитів. Потрібно зазначити, що слідчі часто перекручували псевдоніми командирів УПА. Наприклад курінний «Крук» у багатьох протоколах записаний як «Круг», командир загону УПА «Гармаш» у одній зі справ фігурує як «Гавриш». Співробітники НКВС навіть робили своєрідні незугарні переклади повстанських псевдонімів на російську мову: курінний «Гамалія» ставав «Гамалеею», курінний «Ярема» – «Єрьомою», сотенний «Кора» – «Карою», сотенний «Велес» у звинувачувальному висновку перетворився на «Вілліса». Тому дослідникам обов'язково потрібно звіряти свідчення та інші документи архівно-кримінальних справ з іншими джерелами, щоб уникати таких грубих помилок.

## Додаток 1

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Рік та місце народження	Псевдонім	Час служби в УПА	Підрозділ	Займана посада
1.	Андрощук Іван Іванович	1905, с. Гать Луцького району Волинської області	«Лев», «Ластівка»	березень 1943-жовтень 1944	сотня «Орла», курінь «Голобенка»	капелан, політвиховник
2.	Андрійчук Іван Никифорович	1919, с. Верхів Острозького району Рівненської області	«Богун»	квітень 1943-лютий 1944	сотня, пізніше курінь «Чорноморця»	рядовий стрілець
3.	Бабич Сергій Євдокимович	1923, с. Злазне Костопільського району Рівненської області	«Вишня»	лютий-квітень 1944	сотня «Вихора», курінь «Острога»	рядовий стрілець
4.	Бакунець Степан Сидорович	1927, с. Тинне Сарненського району Рівненської області	«Грушка»	серпень 1943-травень 1944	сотня, пізніше курінь «Яреми»	рядовий стрілець, ройовий, санітар
5.	Баранчук Микола Йосипович	1914, с. Моквин Березнівського району Рівненської області	«Муха»	жовтень 1943-січень 1944	чота «Комара», сотня «Бурі», курінь «Шаули»	рядовий стрілець

6.	Бариш Степан Григорович	1916, хут. Баришівка По- чаївського району Тернопільської області	«Яструб»	квітень 1943-квітень 1944	сотня «Юрка»	чотовий
7.	Басюк Євген Михайлович	1922, с. Хорів Острозь- кого району Рів- ненської області	«Чорон- морець», «Компані- єць»	квітень 1943-вере- сень 1944	група УПА «Богун», УПА- Південь	командир сотні, шеф штабу куреня, загону
8.	Бриковець Микола Макси- мович	1924, с. Кобильня Ко- рецького району Рівненської об- ласті	«Явір», «Шугай»	липень 1943-серпень 1944	старшинська школа «Дру- жинники», ку- рись «Острого»	хорунжий, ко- мандир сотні в курені «Остро- го», бунчужний та політви- ховник сотні «Чайченка»
9.	Брись Олексій Семенович	1921, с. Рачино Горохів- ського району Волинської області	«Аркас», «Остап»	березень 1943-квітень 1944	група УПА «Турів», загін «Січ»	командир сотні, куреня
10.	Варам Шая Давидович	1909, м. Варшава (Польща)	«Скрипаль»	травень 1943-серпень 1944	загін «Со- сенка», курись «Голобенка»	лікар
11.	Василевський Антон Федоро- вич	1915, с. Пляшева Козин- ського району Рів- ненської області	«Микола», «Жду»	березень- червень 1944	охорона штабу групи УПА «Богун»	рядовий стрі- лець
12.	Васильчук Пилип Михай- лович	1922, с. Дроздів Тучин- ського району Рів- ненської області	«Олег»	січень 1944-лютий 1945	сотня «Сівача»	рядовий стрі- лець
13.	Веремчук Ми- кола Кононович	1920, с. Глажева Алек- сандрійського району Рівненської області	«Шуляк»	квітень 1944-грудень 1945	сотня «Галай- ди»	рядовий стрі- лець
14.	Висоцький Михайло Васи- льович	1927, с. Сестрятин Радивилівського району Рівненської області	«Граб»	жовтень 1944-січень 1945	сотня «Шпали»	рядовий стрі- лець
15.	Власюк Олек- сандр Іванович	1920, с. Вишневка Гуль- кіївського району Краснодарського краю	«Самійло»	вересень 1943-липень 1944	сотня «Узбека», курись «Голо- бенка»	рядовий стрі- лець
16.	Гапончук Адам Іванович	1921, с. Голичівка Ко- рецького району Рівненської об- ласті	«Грім»	червень 1944-1945	сотня «Рома- на», «Остюка», курись «Квати- ренка»	політвиховник чоти, сотні
17.	Гармай Петро Семено- вич	1918, с. Боремель Демидівського району Рівненської області	«Тур»	серпень-гру- день 1943 р.	сотня «Босоти»	санітар

18.	Гармай Феодосій Семенович	1916, с. Боремель Демидівського району Рівненської області	«Чижик», «Славомир»	серпень-гру- день 1943 р.	сотня «Босоти»	рядовий стрі- лець
19.	Гаскевич Воло- димир Іванович	1906, с. Гаї Лев'ятинські Радивилівського району Рівненської області	«Карий»	вересень 1943-січень 1945	група УПА «Заграва», з'єднання груп ч. 33	працівник штабу групи, інтендант
20.	Гейко Андрій Петрович	1922, с. Заріцк Рівнен- ського району Рів- ненської області	«Орел», «Карме- люк»	квітень 1943-лютий 1944	сотня «Юрка», курінь «Оси- па», сотня «До- вбенка»	рядовий стрі- лець, політви- ховник сотні
21.	Гибський Воло- димир Купрія- нович	1920, м. Крем'янець Тернопільської області	«?»	березень-ли- пень 1944	відділ «Біляво- го»	рядовий стрі- лець
22.	Гладун Яким Омельянович	1923, с. Дюксин Косто- пільського району Рівненської об- ласті	«Клен»	березень 1944-лютий 1945	курінь «Га- малії», сотня «Сівача»	кулеметник
23.	Глива Степан Іванович	1923, с. Вербень Деми- дівського району Рівненської об- ласті	«Горобець»	травень-жов- тень 1944 р.	відділ «Грози»	рядовий стрі- лець
24.	Година Павло Григорович	1923, с. Лозовий Яр Яготинського ра- йону Полтавської області	«Листок»	січень-ли- пень 1944	сотня «Узбека», курінь «Голо- бенка»	рядовий стрі- лець
25.	Гордійчук Федір Іванович	1923, с. Велика Осни- ця Колківського району Волинської області	«Веселий»	весна 1944-осінь 1944	відділ «Чорно- ти»	рядовий стрі- лець
26.	Гричан Іван Маркіянович	1921, с. Тинне Сарнен- ського району Рів- ненської області	«Пашенко», «Хмельни- ченко»	березень 1943-лютий 1946	сотня , піз- ніше курінь «Яреми»- «Сталевого»	командир чоти, сотні, загону
27.	Гуменюк Ана- ній Ананійович	1912, с. Тетильківці Катербурзького району Тернопіль- ської області	«Вороний»	березень 1943-червень 1944	сотня «Шуля- ка»	ройовий
28.	Гуменюк Олек- сій Андрійович	1919, с. Чорніводи Ост- розького району Рівненської об- ласті	«Орлик»	липень 1943-лютий 1944	група УПА «За- грава»	капелан
29.	Данилюк Яків Ульянович	1921, с. Рясники Гошан- ського району Рів- ненської області	«Галка»	серпень 1943-бере- зень 1944	курінь «Кори», курінь «Гамалії»	політвиховник куреня

30.	Жегула Василь Іванович	1921, с. Чудель Клесівського району Рівненської області	«Колода»	осінь 1943-березень 1945	курінь «Лайдаки», «Ярка», сотня «Воли»	рядовий стрілець
31.	Жук Петро Олексійович	1925, с. Рисв'янка Тучинського району Рівненської області	«Патичка»	березень-квітень 1944	сотня «Вихора», курінь «Острога»	рядовий стрілець
32.	Калевич Іван Михайлович	1924, с. Тютковичі Рівненського району Рівненської області	«Лобода»	березень-липень 1944	чота «Жука» сотні «Хвильового»	рядовий стрілець
33.	Кіяш Андрій Сафронович	1912, с. Боремель Демидівського району Рівненської області	«Чалий»	серпень-грудень 1943 р.	сотня «Босоти»	рядовий стрілець
34.	Клепінін Володимир Володимирович	1922, с. Матів Горохівського району	«Синок»	травень 1943-грудень 1944	загін «Сосенка», загін «Рубашенка», курінь «Голобенка», підстаршинська школа	рядовий стрілець, фотограф
35.	Коваль Андрій Антонович	1923, с. Боложівка Шумського району Тернопільської області	«Горобець», «Пиво»	весна 1943-1945	сотня «Тура», сотня «Грізного»	рядовий стрілець
36.	Коваль Степан Йосипович	1914, с. Корчин Радехівського району Львівської області	«Рубашенко», «Бурлака»	березень 1943-вересень 1945	загін «Котловина» групи УПА «Турів», штаб з'єднання груп ч. 33	командир загону, начальник персонального відділу у штабі
37.	Ковальчук Леонтій Степанович	1906, с. Уїздці Здолбунівського району Рівненської області	«Заставний»	квітень-червень 1944 р.	курінь «Лиха»	рядовий стрілець
38.	Козак Євтух Прокопович	1916, с. Караєвичі Рівненського району Рівненської області	«Розвора»	березень-квітень 1944 р.	курінь «Острога»	рядовий стрілець
39.	Колесник Володимир Потаповича	1928, с. Яцулі Дубровицького району Рівненської області	«Явір»	літо-осінь 1945	відділ «Кармелюка»	рядовий стрілець
40.	Колковець Олександр Кирилович	1924, с. Глажева Александрійського району Рівненської області	«Сокіл»	квітень 1944-грудень 1945	сотня «Галайди»	рядовий стрілець

41.	Косек Василь Никифорович	1917, с. Миньківці Сла- вутського району Хмельницької області	«Тягнибі- да», «Шев- ченко»	осінь 1943-бере- зень 1944	медичний від- діл та госпіталь групи УПА «Тютюнник»	лікар
42.	Криворучко Олександр Тодосович	1926, с. Грицики Дубро- вицького району Рівненської об- ласті	«Вовк»	листопад 1944-січень 1946	ВОП «Сірка», відділ «Карме- люка»	рядовий стрі- лець
43.	Кудра Микола Андрійович	1923, м. Рівне	«Бурлак»	осінь 1943-липень 1944	курінь «Гірчи- ці»	рядовий стрі- лець
44.	Кулачок Петро Іванович	1923, с. Любитів Ковель- ського району	«Башотин»	серпень 1943-бере- зень 1945	сотня «Нероз- лучного», сотня «Волі»	ройовий, бунчужний та інтендант сотні
45.	Кульчицький Андрій Ульяно- вич	1918, с. Новий Тік Демидівського району Рівненської області	«Чугай- чук». «Черкес»	осінь 1943-бере- зень 1945	курінь «Ярка», курінь «Ломо- носа»	командир сотні, заступник ку- рінного
46.	Кундуш Андрій Степанович	1921, с. Кустин Рівнен- ського району Рів- ненської області	«Рак», «Стодоля»	липень 1943-січень 1945	старшинська школа «Дру- жинники», курени «Докса» та «Великана»	хорунжий, начальник шта- бу куреня
47.	Кушнірук Володимир Пав- лович	1920, с. Вільгір Гоцан- ського району Рів- ненської області	«Могер»	серпень 1943-січень 1944	кавалерійська сотня «Чайки», відділ «Зеле- ного»	рядовий стрі- лець
48.	Лабуза Леонтій Миколайович	1924, м. Крем'янець Тернопільської області	«Левко»	червень 1943-вере- сень 1944	сотня «Правди- вого», курінь «Чорноморця»	рядовий стрі- лець
49.	Левчук Микола Васильович	1912, с. Уїздці Здолбу- нівського району Рівненської об- ласті	«Лучко»	квітень-чер- вень 1944 р.	відділ «Бистро- ума»	рядовий стрі- лець
50.	Лиховський Петро Олексан- дрович	1923, с. Коритниця Лока- чинського району Волинської області	«Морозен- ко»	травень 1943-серпень 1944	підстаршинська школа, курінь «Бескида», за- гони «Сосенка» і «Голобенка»	курсант школи, секретар ку- реня, пізніше загону «Сосен- ка», бунчужний сотні «Ворона», інтендант заго- ну «Голобенка»
51.	Лук'ячук Ан- дрій Кирилович	1923, с. Косарів Мли- ніського району Рівненської об- ласті	«?»	1944-травень 1945	відділ охорони ком. «Дубово- го»	рядовий стрі- лець
52.	Лук'ячук Іван Тихонович	1915, с. Спасів Мізоць- кого району Рів- ненської області	«Кленовий»	весна-літо 1944	сотня «Широ- кого»	рядовий стрі- лець



53.	Лук'ячук Степан Тихонович	1908, с. Спасів Мізоцького району Рівненської області	«Сокил»	весна-літо 1944	сотня «Широкого»	рядовий стрілець
54.	Маринчик Микола Климович	1923 с. Грушвиця Рівненського району Рівненської області	«Гострий»	вересень 1943-січень 1944	сотня «Орла», чота «Ривая»	рядовий стрілець
55.	Мельничук Аркадій Пантелеймович	1920, с. Мала Мильча Вербського району Рівненської області	«Лев»	літо-грудень 1943	відділ «Сокола», сотня «Бурсака», сотня «Докса», відділ «Холодного»	рядовий стрілець
56.	Мигун Андрій Михайлович	1914, с. Дятковичі Дубенського району Рівненської області	«Будяк»	листопад 1943-січень 1944 р.	сотня «Калини»	рядовий стрілець, кулеметник
57.	Музика Андрій Никифорович	1924, с. Полиці Рафалівського району Рівненської області	«Лев»	лютий-квітень 1944 р.	відділ «Шпака», сотня «Сіромахи»	рядовий стрілець
58.	Незлюк Лук'ян Михайлович	1921, с. Степангород Володимирецького району Рівненської області	«Новенький»	літо 1944-вересень 1945	сотня «Степана», відділ «Аршина»	рядовий стрілець
59.	Оверчук Іван Костянтинович	1919, м. Тучин Рівненської області	«Журливий»	червень 1943-травень 1944	сотня, пізніше курінь «Недолі»	заступник сотенного, курінного
60.	Овсіюк Євген Іванович	1924, с. Спасів Мізоцького району Рівненської області	«Бравий»	березень-жовтень 1944	сотня «Мстислава», курінь «Довбенка»	ройовий
61.	Оксенчук Ананій Тимофійович	1923, с. Пирятин Вербського району Рівненської області	«Черешня»	вересень 1943-січень 1944	артилерійська сотня «Берези»	рядовий стрілець, обслуга 45 мм гармати, чотовий
62.	Павлович Микола Харитонович	1914, с. Седлище Седлищанського району Волинської області	«Яворенко»	травень 1943-лютий 1945	підстаршинська школа, штаб групи УПА «Турів», з'єднання груп ч. 33	викладач топографії, заступник коменданта школи, заступник начальника штабу групи УПА
63.	Павлович-Бабинiecь Іван Іванович	1909, с. Седлище Седлищанського району Волинської області	«Тихий»	липень 1943-жовтень 1944	сотня «Кубіка»	рядовий стрілець
64.	Пагубко Ілля Дмитрович	1924, м. Радивилів Рівненської області Рівненської області	«Сокил»	вересень 1943-квітень 1944	вишкіл шоферів, сотня «Шпали»	рядовий стрілець

65.	Паламарчук Іван Семенович	1913, с. Зозів Рівненського району Рівненської області	«Юсак»	березень 1944-січень 1946	охорона штабу групи УПА «Тютюнник»	рядовий стрілець
66.	Панасюк Іван Гаврилович	1926, с. Велика Мильча Вербського району Рівненської області	«Суниця»	березень-грудень 1944 р.	сотня «Біра»	рядовий стрілець
67.	Панасюк Михайло Іванович	1926, с. Птича Вербського району Рівненської області	«Бурлаченко»	березень-грудень 1944 р.	відділ «Шугая»	рядовий стрілець
68.	Панчелюга Григорій Венедиктович	1916, с. Бегень Рівненського району Рівненської області	«Околот»	березень-квітень 1944 р.	чота «Чубатого», курінь «Острого»	рядовий стрілець
69.	Парай Леонтій Федорович	1925, с. Арестів Рівненського району Рівненської області	«Діброва»	лютий-червень 1944	чота «Хмари», відділ «Чорноморця»	рядовий стрілець
70.	Полімарчук Степан Пилипович	1927, с. Перенятин Радивилівського району Рівненської області	«Зачерняк»	серпень 1944-лютий 1945	сотня «Ярослава», курінь «Чернеця»	рядовий стрілець
71.	Поменовський Микола Пилипович	1923, с. Коростятин Тучинського району Рівненської області	«Щука»	грудень 1943-березень 1944	сотня «Чайченка», курінь «Острого»	рядовий стрілець
72.	Попко Петро Федотович	1911, с. Велика Осниця Колківського району Волинської області	«Ольха»	осінь 1943-осінь 1945	відділ «Бористена», сотня «Чорноти»	рядовий стрілець
73.	Попчук Іван Васильович	1916, с. Боремель Демидівського району Рівненської області	«?»	серпень-грудень 1943 р.	сотня «Босоти»	кухар
74.	Поцикайло Данило Минович	1910, с. Теклівка Володимирецького району Рівненської області	«Близняк»	листопад 1944-лютий 1945	сотня «Маршута», курінь «Ярка»	рядовий стрілець
75.	Пугач Дмитро Петрович	1920, с. Заріччя Колківського району Волинської області	«Матрос»	весна 1943-весна 1944	відділ «Чорноти»	рядовий стрілець
76.	Пчелянський Василь Онисимович	1921, м. Нові Сенжари Полтавської області	«Оса»	вересень 1943-липень 1944	підстаршинські школи груп УПА «Заграва» і «Тютюнник»	інструктор

77.	Радчук Володимир Олександрович	1927, с. Глажева Александрійського району Рівненської області	«Володька»	липень-грудень 1945	сотня «Галайди»	рядовий стрілець
78.	Рафальський Михайло Максимович	1909, с. Мульчиці Володимирецького району Рівненської області	«Липа»	березень-липень 1944	сотня «Стріли»	рядовий стрілець
79.	Рябчинський Леонід Йосипович	1922, с. Городець Володимирецького району Рівненської області	«Сокіл», «Щупак»	травень 1943-липень 1944	сотня, пізніше курінь «Кори»	писар
80.	Савосюк Олексій Петрович	1916, с. Мар'янівка Ковельського району Волинської області	«Громовий»	серпень 1943-лютий 1944	підстаршинська школа загону «Озеро» групи УПА «Турів»	начальник охорони
81.	Свищевський Василь Олександрович	1926, с. Новорочиці Острозького району Рівненської області	«Білий»	квітень-травень 1944	сотня «Лютого»	рядовий стрілець
82.	Свіцений Володимир Антонович	1926, с. Греновщина Здолбунівського району Рівненської області	«Гамалія»	лютий-червень 1944 р.	сотня «Грома», курінь «Лиха»	рядовий стрілець
83.	Середа Павло Дем'янович	1923, с. Злазне Костопільського району Рівненської області	«Болотяний»	січень-квітень 1944	курінь «Гамалії», чота «Шустрога»	рядовий стрілець
84.	Синюк Борис Іванович	1928, с. Великі Дорогостаї Млинівського району Рівненської області	«Вернигора»	літо-листопад 1944	сотня «Кавказ»	санітар
85.	Соловей Кіндрат Якович	1925, с. Друхова Березнівського району Рівненської області	«Гонкий»	серпень 1943-лютий 1944	сотня «Ворона», курінь «Яреми»	рядовий стрілець
86.	Стельмашук Юрій Олександрович	1920, с. Коршів Сенкевичівського району	«Рудий», «Кайдаш»	березень 1943-лютий 1945	група УПА «Турів», з'єднання груп ч. 33	командир загону, командир групи
87.	Стукан Роман Якович	1908, с. Боремель Демидівського району Рівненської області	«Сагайдачний»	серпень-грудень 1943 р.	сотня «Босоти»	ройовий, чотовий
88.	Ступак Павло Єфремович	1905, с. Івачків Здолбунівського району Рівненської області	«?»	квітень-червень 1944 р.	сотня «Грома», курінь «Лиха»	рядовий стрілець

89.	Ткачук Гнів Євсейович	1923, м. Цумань Волинської області	«Циган»	літо 1943-листопад 1943	сотня «Галайди»	рядовий стрілець
90.	Токар Анатолій Трохимович	1926, с. Ставок Деражненського району Рівненської області	«Надієнко»	лютий-березень 1944	курінь «Гамалії»	рядовий стрілець
91.	Трофимчук Степан Климентійович	1909, м. Тучин Рівненської області	«Недоля», «Кирея»	травень 1943-червень 1944	сотня, пізніше курінь	сотенний, курінний
92.	Цикун Петро Іванович	1927, с. Ставок Костопільського району Рівненської області	«Зелений»	липень 1944-лютий 1945	сотня «Давуна», курінь «Ярка»	рядовий стрілець
93.	Шарук Іван Іванович	1921, м. Олика Волинської області	«Чорний»	березень 1943-травень 1945	сотня «Богдана», курінь «Рибак», відділ кіннотіохорона штабу «Дубового»	рядовий стрілець
94.	Шевчук-Чирук Михайло Семенович	1914, с. Постійне Костопільського району Рівненської області	«Борсук»	квітень 1944-квітень 1945	сотня «Кантового», курінь «Гамалії»	рядовий стрілець
95.	Шейник Іван Андронович	1923, с. Охлопів Горохівського району Волинської області	«Шрам»	квітень 1943-весна 1945	курінь «Голуба», загін «Сосенка», сотні «Базаренка» і «Підкови»	ройовий
96.	Якимчук Іван Логвинович	1920, с. Бегень Рівненського району Рівненської області	«Горб»	березень 1944-лютий 1945	сотня «Сівача»	рядовий стрілець
97.	Янчук Паладій Петрович	1926, с. Суськ Рівненського району Рівненської області	«Тихий»	березень-червень 1944 р.	сотня «Чайченка», курінь «Острого»	рядовий стрілець
98.	Яремчук Адам Іванович	1921, с. Залізниця Корецького району Рівненської області	«Охрім»	вересень-листопад 1943	сотня «Тополі», курінь «Негуса»	рядовий стрілець
99.	Ярута Микола Ничипорович	1924, с. Великі Цепевичі Володимирецького району Рівненської області	«Солома»	березень 1944-квітень 1945	сотня «Сіромахи», курінь «Кори»	рядовий стрілець
100.	Яськевич Лев Миколайович	1910, м. Крем'янець Тернопільської області	«Камінь»	березень 1943-вересень 1943	курінь «Крука»	начальник штабу куреня

#### Джерела та література:

1. Стеценко С. Степан Коваль («Рубашенко») – командир загону УПА «Котловина» на Волині / С. Стеценко, В. Ковальчук // Військово-історичний альманах. – 2009. – Ч. 1. – С. 41-47.

2. Літопис УПА. Нова серія. Боротьба проти повстанського руху і націоналістичного підпілля: протоколи допитів заарештованих радянськими органами державної безпеки керівників ОУН і УПА. Книга перша: 1944-1945. / [упорядн.: О. Іщук, С. Кокін]. – К.; Торонто : Літопис УПА, 2007. – Т. 9. – 912 с.
3. Літопис УПА. Нова серія. Боротьба проти повстанського руху і націоналістичного підпілля: протоколи допитів заарештованих радянськими органами державної безпеки керівників ОУН і УПА. Книга друга: 1945-1954. / [упорядн.: С. Власенко, С. Кокін, В. Лозицький]. – К.; Торонто : Літопис УПА, 2011. – Т. 15. – 840 с.
4. Свіщевська Н. За Україну. Біографічний нарис Степана Бакунця. / Н. Свіщевська. – Сарни, 2005. – 22 с.
5. Панасюк М. Нам сурми не грали, коли ми вмирили. / М. Панасюк. – Дубно, 1992. – 32 с.
6. Овсіюк Є. Незатерті сліди / Є. Овсіюк. – Рівне: Азалія, 1997. – 60 с.
7. Руцький М. Голгофа / М. Руцький. – Рівне: Світанкова Зоря, 1996. – С. 212.
8. Державний архів Рівненської області (Держархів Рівненської обл.), ф. Р-2771, оп. 2, спр. 2028,42 арк.
9. Держархів Рівненської обл., ф. Р-2771, оп. 2, спр. 4337,114 арк.
10. Галузевий державний архів Служби безпеки України, ф. 2, оп. 56, спр. 3, т. 2,280 арк.
11. Архів Управління Служби безпеки України в Рівненській області (АУСБУ в Рівненській обл.), спр. П-7344, 46 арк.
12. АУСБУ в Рівненській обл., спр. П-15925, 86 арк.
13. АУСБУ в Рівненській обл., спр. П-8022, арк. 9-9 зв.
14. Патриляк І. «Встань і борись! Слухай і вір...»: Українське націоналістичне підпілля та повстанський рух (1939-1960 рр.) / І. Патриляк. – Львів: Часопис, 2012. – 592 с.